

Spørsmål og svar om ny barnehagelov og nytt system for finansiering og styring av barnehagesektoren

Dette dokumentet er utarbeidet som følge av regjeringas forslag til ny barnehagelov og nytt system for finansiering og styring av barnehagesektoren. Alle spørsmål og svar vil legges ut på Fagforbundets nettsider og eventuelle oppdateringer vil skje der.

Hvorfor foreslås endring i barnehageloven nå?

Barnehagesektoren har forandret seg mye siden regelverket ble til for 20 år siden. Behovet for barnehageplasser var stort, og både offentlige og private aktører spilte en viktig rolle i utbyggingen. Med det Barnehageforliket vedtatt i Stortinget i 2003 oppnådde vi full barnehagedekning allerede i 2006.

Utfordringene i barnehagesektoren er forskjellig fra kommune til kommune. Derfor er det viktig at det er lokaldemokratiet ute i kommunene og de som vet hvor skoa trykker som får prioritere framtidig behov på lik linje med andre sektorer som helse, eldreomsorg og skole.

At det fødes færre barn er en utfordring for barnehagetilbudet i flere kommuner. Færre barn betyr behov for færre barnehageplasser, men det er store ulikheter mellom kommunene. Vi ser også at mange private, kommersielle barnehagekjeder går med store overskudd, mens stadig flere små, enkeltstående og ideelle barnehager går med underskudd. Systemene er blitt kompliserte og det er lite åpenhet om bruken av offentlige tilskudd og foreldrebetaling.

Solberg-regjeringa oppnevnte i 2021 Storberget-utvalget, som fikk i oppdrag å utrede finansieringa av private barnehager. Det er blant annet dette arbeidet som er grunnlaget for forslag til nytt styringssystem i barnehagesektoren.

Storberget-utvalget (2021) pekte på følgende utfordringer i sin rapport:

- De største barnehagekjedene har god økonomi med relativt solide driftsmarginer, mens små og ideelle barnehager har utfordringer med økonomien
- Bemanningsnormen er ikke fullfinansiert
- For lite åpenhet om bruken av offentlige tilskudd og foreldrebetaling
- Systemet er komplisert, og krever for mye tid og administrative ressurser både fra kommunen og private barnehager
- Finansieringen stimulerer i for liten grad til kvalitetssatsing i barnehagene ut over nasjonale minstekrav

Hvorfor får kommunene større ansvar?

Kommunene har allerede et ansvar for å skape et helhetlig barnehagetilbud og det ansvaret tydeliggjøres ved at de får større beslutningsmyndighet, også over private barnehager. Dette er Fagforbundet positive til.

Forslaget vil legge til rette for mer demokratiske prosesser i kommunene, og Fagforbundet mener det er et viktig prinsipp at lokalpolitikkerne har ansvaret for utviklingen av barnehagetilbudet. Dette gjør at innbyggerne kan stille krav og engasjere seg politisk for gode barnehager, som ved å stille til valg, delta i eller påvirke lokalpolitikken på andre måter.

Hvordan påvirker dette forslaget foreldre og barns valgmuligheter?

Foreldre vil fortsatt ha mulighet til å søke plass i alle barnehager og kommunen skal fortsatt legge vekt på foreldres ønsker og behov ved opptak. Forslaget vil styrke, ikke svekke foreldrenes valgfrihet.

Kommunene har allerede ansvar for å tilby barnehageplass til barn som har rett til plass, men med dagens regelverk kan de ikke prioritere disse barna. Dette forslaget gir kommunen mulighet til å prioritere disse barna gjennom koordinert opptak.

Det betyr at foreldre som har barn med rett til barnehageplass vil få større mulighet til å få plass i den barnehagen de selv ønsker, uavhengig av om denne er kommunal eller privat. I tillegg kan alle barnehager ta inn barn uten rett til plass dersom det er ledig plass.

I debatten har det blitt hevdet at foreldrenes rett til å velge barnehage svekkes, og at «kommunen vil flytte barn fra ønskede private til uønskede kommunale barnehager». Dette er en feilaktig og misvisende beskrivelse. Kommunestyret skal ivareta kapasiteten i sektoren ut fra lokale ønsker og behov, det inkluderer foreldrenes valg av barnehage.

Hvordan påvirker dette hvilke barn som tas opp i min barnehage?

I dag har kommunale og private barnehager ulike vedtekter og private barnehager kan i større grad prioritere hvilke barn som skal få plass. Kommunen har ansvar for alle barn, og ønsker en enighet om felles opptaksregler.

Lovforslaget sier at barn med rett til prioritert barnehageplass må ivaretas før opptak av andre barn. Det vil gi foreldre med barn som har prioritet større mulighet til å selv velge barnehageplass. Dette kan oppfattes som innskrenkende for private barnehager som ikke lengre kan lage egne vedtekter og prioriteringer ved opptak, men Fagforbundet mener det er vesentlig at barn med prioritert rett faktisk får plass. Koordinert opptak vil gjøre barnehageopptaket mer rettferdig for alle familier.

Hva med kvaliteten i barnehagene?

Kommunene får større muligheten til å stille krav til bemanning og kompetanse utover det som er fastsatt i nasjonale regler gjennom egne lokale forskrifter. I tillegg vil kommunen i større grad kunne gi tilskudd etter behovet til barnehagen.

Fagforbundet mener dette vil gi bedre kvalitet enn med dagens finansieringssystem, der barnehager får det samme tilskuddet per barn. Nå vil for eksempel barnehager med behov på grunn av sammensetninga av barnegruppa, barnehagestørrelse eller beliggenhet i levekårsutsatte områder kunne få mer tilskudd enn andre.

Det legges også opp til at private barnehager ikke skal ha vesentlig lavere personalkostnader enn kommunale. I dag har kommunale barnehager en vesentlig høyere andel barne- og ungdomsarbeidere enn private. I lokal forskrift kan det stilles krav om at de private barnehagene øker sin andel til den enkelte kommunes nivå, noe som kan gi høyere kvalitet på tilbudet i den enkelte private barnehage.

Kan kommunen stille krav til bemanning?

Forslaget gir kommunen rett til å fastsette lokal forskrift med krav til *grunnbemanning*, pedagogisk bemanning og annen relevant kompetanse ut over det som følger av nasjonalt regelverk. Lovendringen gir også lokal barnehagemyndighet (kommunen) mulighet til å styrke bemanningen i enkelte barnehager. Slik kan man prioritere levekårsutsatte områder uten at dette gjelder for alle barnehager i kommunen.

Siden kommunale barnehager har en vesentlig større andel barne- og ungdomsarbeidere, vil en endring i lokale forskrifter kunne føre til at private barnehager får krav om å øke sin andel. Dette vil gi høyere kvalitet på barnehagetilbudet i den enkelte private barnehage, men ikke påføre kommunene ekstra kostnader da det allerede ligger inne i tilskuddet som gis private barnehager i dag.

Fagforbundet er opptatt av og vil jobbe for at de som allerede jobber i barnehagene får muligheten til å ta fagbrev eller barnehagelærerutdanning, og at arbeidsplassen legger til rette for at alle ansatte skal få økt kompetanse.

Kan kommunen legge ned private barnehager?

Nei, men departementet har foreslått en lovhjemmel som gir kommunen adgang til å redusere antallet barnehageplasser en barnehage er godkjent for. Dette kan gjøres ut fra framskriving av barnetall og behovet i hele eller deler av kommunen, og skal gjelde kun når det er nødvendig for å hindre overkapasitet.

Reduksjon i antall barnehageplasser skal fordeles jevnt mellom private og kommunale barnehager. I dag er det slik at kommunen kun kan redusere kommunale barnehageplasser, og det går dermed kun utover kommunalt ansatte. Lovhjemmelen vil derfor sikre større likebehandling av barnehagene og de ansatte.

Forslaget er at en reduksjon av antall barnehageplasser skal varsles minimum to år før ikrafttredelse, og kan ikke endres oftere enn hvert tiende år, med mindre barnehagen er enig i endringen.

Hvordan påvirker dette mine lønns- og arbeidsvilkår?

Kommunen skal kunne legge vekt på ansattes lønns- og pensjonsvilkår i beregningen av tilskudd til de private barnehagene, og det er Fagforbundet svært positiv til.

Det vil stimulere til gode pensjonsordninger for ansatte i private barnehager. Det vil også bidra til at barnehager som allerede har gode pensjonsordninger, i større grad enn i dag, vil få et tilskudd som reflekterer dette.

Fagforbundet vil fortsette å jobbe for gode lønns- og arbeidsvilkår for barnehageansatte både i forhandlinger med de private barnehagene, Kommunenes sentralorganisasjon og Oslo Kommune.

Hvordan blir de små, enkeltstående barnehagene ivaretatt i forslaget?

Forslaget kan gi større forutsigbarhet for de små, enkeltstående barnehagene fordi kommunen får ansvar for å se hele barnehagetilbudet under ett. Mindre barnehager er sårbare for reduksjoner i antall barn. Det er vanskelig å håndtere, både økonomisk og personalmessig.

En bedre planlegging av nedgang i kapasitet vil kunne bidra til å ivareta de enkeltstående og ideelle barnehagenes stilling og muligheter til forutsigbar og varig drift.

Hva skjer med pensjonsvilkårene?

Regjeringen foreslår at kommunen nå skal bestemme hvordan pensjonstilskudd til private barnehager skal beregnes. Primært legges det opp til en ordning som tilsvarer dagens, men at oppgaven overføres til lokalt nivå. En slik ordning mener Fagforbundet er uheldig.

I dag brukes det en såkalt sjablongordning for beregning av pensjonstilskudd. Den treffer dårlig, og fører til at noen private barnehager får for mye og andre for lite. Dette skaper usikkerhet og uforutsigbarhet for arbeidsgiverne, og dermed et press på arbeidstakersiden om svekkelse av pensjonsavtalene. Ordningen har derfor vært en kilde til et høyt konfliktnivå i sektoren

Fagforbundet mener disse problemene vil vedvare hvis ordningen videreføres på lokalt nivå.

Kommunen kan også velge at barnehagene skal få dekket sine faktiske utgifter til pensjon, en kostnadsdekning. Dette har Fagforbundet jobbet lenge for, og vi mener dette er den eneste løsningen som er bærekraftig over tid. Det vil sørge for at kommunen ikke betaler mer enn det ordningen faktisk koster, og sikrer muligheten for gode pensjonsordninger.

Hvorfor må finansieringa av private barnehager endres?

Private barnehager blir finansiert av offentlige midler og foreldrebetaling. Dette utgjør nærmere 27 milliarder kroner årlig. De senere årene har vi sett at eierne av store kommersielle barnehagekjeder har skapt seg store private formuer ved å selge barnehageeiendom. Og vi ser at store kommersielle kjeder har tatt en større andel av sektoren, og kjøpt opp flere av de små, enkeltstående og ideelle barnehagene.

Fagforbundet vil at velferdskronene skal gå til å lage verdens beste barnehage for barna, ikke ende som profitt for private selskaper. Derfor har vi vært opptatt av at det skal bli mer åpenhet og kontroll rundt pengene fellesskapet har brukt og bruker på barnehage.

Flertallet i Storberget-utvalget mente det ikke kunne utelukkes at det tas ut stor profitt i barnehagedriften, og de pekte på at egenkapitalavkastningen og driftsmarginen for private barnehager er svært høy. Det ble påpekt at den var nesten 20 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittlig avkastning på Oslo Børs.

[Fagbladet skrev nettopp om hvordan eierne av Læringsverkstedet solgte barnehagebygg for 4,25 milliarder og flytta formuen sin til Sveits. Etter kontroll av tre barnehager mener Utdanningsdirektoratet at penger som skulle gått til barna har havnet på avveie.](#)